

**Aanleiding en doel**

Tijdens het vorige PO is afgesproken om een schets te geven van de financiering voor de kennisbasis. In deze nota ligt de nadruk op het belang en urgentie om de kennisbasis van het RIVM op orde te hebben en de daarvoor de benodigde financiële ruimte. Het creëren van de noodzakelijke ruimte vraagt om een nadere uitwerking van de financieringsstructuur. In deze nota worden een denkrichting voor een financieringsmodel geschetst.

Het doel van deze nota is om van de eigenaar de opdracht te krijgen het financieringsmodel verder uit te werken. In dit model moet de wijze van bekostiging van de kennisbasis beter worden uitgewerkt worden. Ook de programmering, naast de bestaande (opdracht-gestuurde) programma's, en de wijze afstemming en accordering van het programma moet in het financieringsmodel vorm gegeven worden. Deze uitbreiding van de financieringsstructuur vraagt om een interdepartementaal draagvlak. De realisatie zou onderdeel kunnen zijn van akkoord na de komende verkiezingen.

**Datum**

30 maart 2020

**De kennisbasis onder druk**

Het RIVM vervult met haar wetenschappelijk gefundeerde kennis en expertise een belangrijke rol in de onderbouwing van beleidskeuzes. Het RIVM is in staat om beleidsnabij kennis te leveren ter onderbouwing van vraagstukken in het hart van de samenleving. Die kennis moet van onbesproken kwaliteit zijn en niet ter discussie staan. Juist omdat de opdrachtgevers en eigenaar ten alle tijden een beroep moeten kunnen doen op betrouwbare en actuele kennis bij het RIVM, is van groot belang dat het RIVM de kennisbasis constant op orde heeft en houdt.

De coronacrisis laat overduidelijk het belang zien van wetenschappelijke investeringen in de kennisbasis om voorbereid te zijn op huidige en toekomstige vragen op het terrein van infectieziekten. Die investeringen zijn mogelijk omdat het Centrum Infectieziektenbestrijding (CIb) van het RIVM één ruim geformuleerd opdracht ontvangt waarbinnen ruimte is voor eigen programmering. Hiermee wordt in relatief rustige tijden de wetenschappelijke kennisbasis onderhouden en expertise verder ontwikkeld om in tijden van uitbraken of crisis zich kan beroepen op een kennisbasis die up to date is en gebaseerd is op de nieuwste wetenschappelijke inzichten.

De kennisbasis, die in het verleden zorgvuldig is opgebouwd, en waarmee de benodigde deskundigheid, betrouwbaarheid en flexibiliteit voor het beantwoorden van de vragen geleverd kan worden, is steeds lastiger te onderhouden.

Recente voorbeelden op het terrein van stikstof en PFAS laten zien hoe kwetsbaar dit kan zijn. Naar aanleiding van de maatschappelijke discussie over onderbouwing van het stikstofdossier geeft de commissie Hordijk aan dat er leemtes in de kennis van het RIVM worden gesignaleerd. Daarbij gaat het met name te het ontbreken van wetenschappelijke vernieuwing en het benutten van nieuwe wetenschappelijke methoden. Het dossier PFAS illustreert treffend dat de kennis nog ontwikkeld moet worden op het moment dat de vragen urgent zijn en toont dat er geen mogelijkheid was

(in de vorm van een opdracht) om te anticiperen op de vragen die wel waren voorzien. Audits van de wetenschappelijke kwaliteit in opdracht van de Commissie van Toezicht laten zien dat het wetenschappelijk niveau van het RIVM in toenemende mate kwetsbaar is; voorbeelden van de afgelopen jaren zijn de wetenschappelijke basis aangaande straling, waterkwaliteit en delen van de gezondheidsmodellering.

**Datum**  
30 maart 2020

Daar waar in de opdrachten wel ruimte is voorzien voor het bijhouden en ontwikkelen van de kennisbasis, wordt dit vaak opgesoupeerd door de onverwachte en ad hoc beleidsvragen. Voorbeelden hiervan zien we onder meer op het terrein van medische hulpmiddelen en voedselveiligheid.

Het gebrek aan ruimte voor de kennisopbouw verschilt per domein en lijkt binnen de programma's mede afhankelijk van de financiële ruimte van opdrachtgevers. De ervaring leert dat de wijze waarop dit in de opdrachtverstrekking aan het CIb is georganiseerd een voorbeeld is voor hoe dit RIVM-breed gerealiseerd zou moeten worden.

Op basis van een grove inschatting en ervaringen bij de TO2-instituten gaan we er vanuit dat 20% van de omzet voor kennis en onderzoek beschikbaar moet zijn voor het ontwikkelen en onderhoud van de kennisbasis. De omzet voor de kennisprogramma's te samen is momenteel een kleine € 5.1.2b. Een grove inschatting leert dat het RIVM voor circa € 5.1.2b a € 5.1.2b ruimte heeft voor kennisopbouw. En dit is niet gelijk verdeel over de domeinen. Uitgaande van deze redenering is het noodzakelijk om een budget van € 5.1.2b beschikbaar te stellen voor kennisopbouw om te kunnen voldoen aan de eisen die aan het RIVM gesteld worden.

### **De oplossingsrichtingen**

Het RIVM is vrijwel volledig opdracht gestuurd en voor de financiering afhankelijk van de verschillende opdrachtgevers. Daarbinnen is er onvoldoende ruimte voor kennisopbouw en -onderhoud. Voor een instituut als het RIVM zou het vanzelfsprekend moeten zijn om voldoende ruimte te hebben om (een deel) van de kennisontwikkeling zelf te programmeren. Aangezien in veel van de Rijksprogramma's momenteel deze ruimte ontbreekt en in de financiering van de opdrachten dit niet mogelijk lijkt, vraag ik een opdracht voor uitwerking van een plan voor een herziene financieringsstructuur van het RIVM. Om de vereiste kennisbasis te borgen en het wetenschappelijke niveau te onderhouden wil ik een aantal richtingen verkennen. Hierbij begin ik met de voorkeursrichting:

- Naast de bestaande programma's die nu bijna geheel op verzoek van de rijksopdrachtgevers ingevuld worden is er een vast (substantieel) budget beschikbaar waarvoor het RIVM zelf de inhoudelijk invulling maakt. Voor die onderwerpen waarvoor in de opdrachten al ruimte beschikbaar is voor kennisopbouw is geen aanvullende financiering nodig en kunnen buiten de specifieke programma's voor kennisopbouw blijven. De programmering voor de kennisopbouw wordt opgesteld voor samenhangende

inhoudelijke terreinen en voorgelegd aan (bijvoorbeeld) de coördinerend opdrachtgevers VWS, I&W en LNV. In de uitwerking van het programma kennisbasis VWS is exclusief cluster volksgezondheid, zorg en arbeid en gezondheid een programma voor de kennisbasis Binnen VWS wordt naast de bestaande programma's worden opgenomen voor de kennisbasis. Dit heeft als voordeel dat er gericht kan worden gekeken per programma naar kennisopbouw en versterking noodzakelijk is. Het voordeel is dat het versnippering voorkomt en de kennisopbouw voor toekomstige vragen en de wetenschappelijke vernieuwing over programma's en opdrachtgevers heen kan integraal, interdisciplinair en efficiënt opgebouwd worden. Een dergelijke borging van de kennisbasis zal goed werken bij grote programma's zoals we uit ervaring weten van programma 15 (infectieziekten), waarin dit nu al wordt ingecaluleerd. Nadeel is dat een vast percentage onvoldoende flexibiliteit biedt voor een bredere kennisopbouw.

**Datum**  
30 maart 2020

Er zijn 2 potentiële alternatieven voor een nieuw financieringsmodel die niet onze voorkeur hebben om verder te worden uitgewerkt:

- Een nieuw financieringsmodel los van programma's (vergelijkbaar met de planbureaus) om het RIVM structureel wetenschappelijk meer op orde te hebben en houden. Een voordeel is dat er aan beide kanten, zowel bij de Rijksopdrachtgevers als bij het RIVM minder administratieve lasten gemoeid zijn met het offerteproces. Het nadeel is dat het RIVM beleidsnabij kennis dient te leveren ter ondersteuning van maatschappelijke vraagstukken en beleidsvragen. Het model met een vaste financiering past niet bij de rol van het RIVM. De eigenaar en opdrachtgevers kunnen een deel van de regie kwijt raken en er kan dan een situatie ontstaan waarbij er minder afstemming met betrekking tot de uitvoering plaats zal vinden. Hiermee kan de kracht van het RIVM verloren gaan om beleidsnabije kennis beschikbaar te stellen;
- Naast de bestaande programma's, die nu bijna geheel op verzoek van de Rijksopdrachtgevers ingevuld worden, is er een vast (substantieel) budget beschikbaar waarvoor het RIVM zelf de invulling maakt. De programmering hiervan wordt opgesteld voor samenhangende inhoudelijke terreinen en voorgelegd aan de eigenaar en coördinerend opdrachtgevers. Het voordeel is dat het versnippering voorkomt en op interdisciplinaire vraagstukken tijdig kennisopbouw kan worden. Een nadeel is dat er aan beide kanten meer administratieve lasten gemoeid zijn met het offerteproces en er minder flexibiliteit kan worden ingebouwd.

#### **Tot slot**

In aanloop naar de kabinetsformatie wordt op dit moment door de ministeries gewerkt aan input ten behoeve van het toekomstige regeerakkoord. De opgave die ik voor mij zie om het RIVM als organisatie wetenschappelijk op voldoende niveau te houden, betekent dat ik het breed wil agenderen bij de top van de verschillende opdrachtgevende ministeries en in het opdrachtgevers-eigenaarsberaad.